

Otok-stanište, a ne samo destinacija

Autor Kristina Volarić

Društvo za zaštitu životinja Lošinj

2023-2024

UVOD

Otoci Cres i Lošinj uz otočiće akvatorija čine mozaik staništa visoke bioraznolikosti. Prirodni vegetacijski pokrov vazdazelene šume autohtone vrste hrasta crnike danas je sveden na manja područja dok je veći dio otoka uslijed čovjekova djelovanja prešao u makiju ili kamenjar. Naselja posidonije i razvedena obalna linija čine važno utočište za mnoge morske životinje, a kako su to privlačna područja za turizam potrebno ih je zaštititi od nasipavanja i nekontroliranog sidrenja. Naši otoci obiluju raznim vrstama kukaca pa se može primijetiti mnoštvo raznolikih leptira kojima bogatstvo samoniklog bilja pruža hranu kroz veći dio godine. Te vrste su osjetljive na pesticide te vole posjećivati organske vrtove čime pomažu boljem urodu i stabilnosti ekosustava. Svaka nepokošena livada ubrzo postane pravi mali raj aromatičnog bilja kojeg pčele jako vole te na takvim mjestima možemo promatrati povećanu aktivnost pčela, bumbara i leptira, te bubamara i gujavica koje rahle zemlju. Kukci su hrana šišmišima i pticama pa ove noćne i danje životinje možemo uočiti u letu te po krošnjama i krovovima naših otoka pa je potrebno biti oprezan u vrijeme gniježđenja kako se ne bi uništila mjesta gdje stasaju nove generacije ovih vrijednih, ali osjetljivih vrsta te ponuditi im vodu tokom vrućih ljetnih dana.

Na otočju još uvijek postoje prirodne i umjetne lokve koje su prava oaza bioraznolikosti i prioritetna staništa na razini Europske unije iz razloga što su jedini dom vrstama koje su posebno osjetljive na globalno zatopljenje poput žaba i barskih kornjača, te vretenaca. Njih koriste i ostali divlji i udomaćeni stanovnici otoka kao izvor pitke vode, ali i hranilišta pa ih redovito posjećuju razne vrste ptica i šišmiša koji jednu kukce obilno zastupljene u lokvama.

Gromače odnosno suhozidi radi načina gradnje čine vrijedno stanište brojnim vrstama gmazova te kukaca. Gušteri ih koriste kao mjesto za sunčanje i skrovište, a i mnogi pauci i drugi kukci koriste pukotine za lov i boravak te mikroklima koju ove strukture stvaraju pogoduje razvoju brojnih biljnih vrsta. Brda Cresa i Lošinja imaju poseban vegetacijski pokrov uslijed visinske zonacije, pa nije rijetkost naići na listopadne vrste hrastova, a radi geološke podloge od vapnenca nude i broje spilje, jame i pukotine koje su dobrodošli dom i važna staništa ugroženim vrstama poput šišmiša.

Gotovo polovica otoka Lošinja čini sastavni dio ekološke mreže Natura 2000 kao područje značajno za očuvanje ptica budući da 162 vrste ptica privremeno ili stalno obitavaju na ovom otoku, dok je za područje Cresa brojka i veća pa se može susresti i više od 200 vrsta od kojih se polovica na tom otoku i gnijezdi čime prednjači pred svim drugim otocima Jadrana.

Cres je dom i mnogim gmazovima i vodozemcima sa prisutnošću 29 različitih vrsta.

Posebno su vrijedne stare šume Tramuntane koje imaju veliku raznolikost drveća sa prisutnih 56 različitih vrsta s kojima su blisko povezani brojni kukci kao strizibube, krupni jelenci, ose šiškariče i gusjenice leptira. Južnije šume hrasta crnike na području Punta Križe obiluju divljači i brojnim vrstama ptica, te radi istočkanosti lokvama i pojedinim livadnim područjima ovdje možemo naći i razne vrste zmija, guštera, žaba, barskih kornjača te kopnenih autohtonih kornjača-čančara koje su ipak postale rijetkost u prirodi radi zarastanja livada, a i nažalost uzimanja iz staništa u vrtove kao ljubimce tako da ih trenutno češće možemo uočiti u vrtovima nego na njihovim prirodnim staništima.

Na ovim otocima se susreću biogeografske granice vazdazelene eumediteranske i listopadne submediteranske što pruža dom različitim vrstama flore i faune, te naši otoci nude šume, travnjake, kamenjarske pašnjake, stijene, točila, slatkovodna staništa te obalu mora za život brojnih bića koja tu stalno obitavaju ili ih koriste za odmor u svojim migracijama.

Sjeverni dio Cresa odnosno Tramuntana predstavlja dobro očuvani ekosustav submediteranske šume. Uglavnom stare listopadne šume velike florne raznolikosti i starosti gdje se još uvijek događa što je u velikom dijelu Europe zaboravljeno, a to je da drveće samo pada od starosti i polako trune pretvarajući se u plodan humus dajući hranu novim naraštajima stabala često starijim i više od 100 godina, te se mogu naći hrastovi koji visinom dosežu i 30 metara, a opsegom debla i do šest metara. U humusnom sloju tla bogat je živi svijet, čija je najznačajnija uloga razgradnja biljnih ostataka. Ispod trulih stabala sve vrvi od babura, trčaka, skokuna, stonoga, puževa, gujavica i ostalih sitnih organizama. Brojni organizmi trebaju upravo takve stare šume pa tu možemo naći zdravi temelj šumskog ekosustava, a to su strizibube, krupni jelenci, osice šiškariče i gusjenice leptira kojima se hrane miševi i žabe dok se njima hrane zmije, a zmijama kune te neke vrste ptica poput orla zmijara ili sokola. Sove vole jesti miševe, a kad one uginu nad Tramuntanom još uvijek leti strvinar-bjeloglavi sup koji vrši neprocijenjivu uslugu ekosistemu jedući meso uginulih životinja i tako održavajući zdravlje ovog šumskog staništa gdje dom nalaze i brojni šišmiši te kune, ježevi i krtice. Dom najvećeg broja raznih leptira na otocima Tramuntana djeluje bajkovito i iscjeljujuće te predstavlja vrijednu prirodnu baštinu.

Južni dio Cresa, Punta Križa, primjer je eumediteranske klime tako da je tu u šumskom pokrovu pretežito hrast crnika između kojih brojni pauci vrijedno razapinju svoje mreže, a ljeti sve odzvanja zvukovima cvrčaka dok u proljeće radi brojnih lokvi čujemo pjesmu žaba, a između ta dva staništa nailazimo na travnjake koji su prirodni dom naših kopnenih kornjača-običnih čančara, te raznih vrsta zmija koje koriste i suhozide odnosno gromače otoka za skrivanje i sunčanje kao i njihovi hladnokrvni rođaci gušteri.

Punta Križa obiluje i brojnim obalnim i slanim staništima tako da mnoge ptice u migraciji poput čaplji, čiope i čigri kao i žalari cirikavci te prutke koriste ovo područje za odmor i hranjenje sitnim kukcima, rakovima i crvima cjevašima.

Radi sve većeg problema fragmentacije odnosno

odvajanja i usitnjavanja staništa, Punta Križa je jedno od posljednjih cjelovitih utočišta za životinje našeg otoka, te ovdje zaista možemo promatrati mozaik različitih staništa kao što su eumediteranske šume, te makija, suhi primorski travnjaci, zaslanjene stjenovite morske obale, pješćani morski žali, močvarna priobalna područja kod Osora, lokve i podzemni kraški prostori.

Male prirodne oaze bioraznolikosti radi, u krškom području, rijetkog izvora slatke vode podržavaju brojni životinjski svijet koji je međusobno povezan složenom mrežom hranidbenih odnosa. Vodenim biljem hrane se punoglavci, njih love grabežljive ličinke vretenaca, koje često postaju plijen žaba, a one se pak mogu naći na meniju nekih zmija kao što je bjelouška. Na lokvama se hrane, poje i podižu mlade mnoge kopnene životinje primjerice ptice, a redovito ih koristi i ugrožena vrsta sisavaca - šišmiši koji jedu komarce te tako održavaju ekosustav u ravnoteži.

„Obogaćen” minijaturnom otočnom planinom – Osoršćicom u sjevernom dijelu koja sadrži razne vrste listopadnih i vazda zelenih stabala, te grmova Lošinj se odlikuje izraženim ekološkim kontrastima, bogatom i raznolikom florom, faunom i vegetacijom. Njegov južni dio je uslijed ljudskog utjecaja znatno izgubio prirodni pokrov hrasta crnike te je naknadno pošumljen, sad već starim, borovima čijim krošnjama skakuću brojne sjenice, te šojke, vrane, a znaju se vidjeti i djetlići te vjetruše, dok ispod njih žive kune, a uz gromače gušteri od kojih je posebno uočljiv zelembać, te zmije šare poljarice, crvenkrpice, četveroprugi kravosas koji je jedna od najvećih zmija Europe.

Uz obale otoka Lošinja posebno zaintrigiraju vodomari svojim bojama koji kao i morski vranici spretno zaranjaju za ribicama. Uvale otoka koje su uspjele unatoč velikoj posjećenosti očuvati svoje podmorske livade morske trave posidonije utočište su za mlade naraštaje brojnih od 95 vrsta riba prisutnih u ovome akvatoriju, a one su pak hrana morskim sisavcima dobrim dupinima, te glavatim želvama koji su ugrožene i strogo zaštićene vrste. Svi morski organizmi ovise o zdravom i čistom staništu tako da je posebno važno da se kočama, odnosno mrežama i sidrima ne uništava morsko dno, te da se ne ispušta kemikalije i ne ostavlja ribolovna oprema i otpad u blizini mora.

Brojni otočići arhipelaga nude sigurno mjesto za gniježđenje galeba klaukavca kao i morskog vranca, a poseban po svom sastavu otok Susak je gniježdilište za čak 16 vrsta ptica, od kojih posebnu pozornost zaslužuje ugrožena vrsta sivi sokol i jedna od najšarenijih i najljepših ptica naše obale – pčelarica koja se hrani kukcima koje lovi u letu, a najčešći su joj plijen ose, bumbari i pčele.

Oko urbanijih dijelova otoka također vidimo brojne životinje koje posebno vole vrtove te nepokošene livade gdje brojno cvijeće vrvi pčelama, leptirima, a po listovima vidimo

bubamare, dok tlo rahle gusjenice i mravi te još mnogobrojni kukci koji su hrana pticama kao što su kosevi koji svojom pjesmom uljepšavaju dan svima. Tokom toplijih mjeseci u sumrak još uvijek primjećujemo šišmiše u letu, a oni koriste brojne ruševine za svoj dom kao i macaklini koji koriste zidove tih kuća za lov raznih vrsta kukaca, a često ih prije čujemo nego što ih uočimo radi neupadljive boje kože. Divljač kojoj je otok isto postao dom kao što su divlje svinje, jeleni, srne, mufloni te fazani koriste šume, te livade kojih je sve manje radi širenja cesta i naselja, te svjetlosnog zagađenja koje je popratna pojava čovjeka u modernim vremenima tako da se trebamo sjetiti da postoji razlog zašto imamo noć i dan kao i nenarušena staništa jer je to upravo najveća vrijednost naših otoka.

Velika raznolikost flore naših otoka izravno utječe na raznolikost vrsta kukaca, a hranidbena mreža povezuje žabe, guštere i zmije, te ptice i sisavce, pa raduju i obvezuju nas na zaštitu svog tog života podaci od znanstvenika Gorana Sušića i Vesne Radek koji kažu da "na Cresu žive 24 vrste gmazova (među njima ih je 5 sa Crvenog popisa Hrvatske), od čega su 10 vrsta zmije, ali niti jedna nije otrovna. Zabilježeno je 7 vrsta vodozemaca (od toga 2 vrste sa Crvenog popisa Hrvatske), 35 vrsta sisavaca, od kojih je 12 na Crvenom popisu (od toga 15 vrsta šišmiša, kojih je 8 na Crvenom popisu) i 87 vrsta danjih leptira (najviše od svih jadranskih otoka, od toga su 3 na Crvenom popisu, i jedna vrsta koju štiti Bernska konvencija). Slatkovodne lokve staništa su za 31 vrstu vretenaca, a u njima (i u Vranskom jezeru) živi 9 vrsta slatkovodnih riba, od kojih su čak dvije na Crvenom popisu Hrvatske. Cres je obitavalište za više od 200 vrsta ptica, među kojima su njih 99 vrsta gnjezdarice, što je najviše od svih Jadranskih otoka. Među njima je jedna na Crvenom popisu kritično ugroženih vrsta (bjeloglavi sup), jedna na popisu ugroženih vrsta (suri orao), te njih tri (zmijar, sivi sokol i škanjac osaš) na popisu rizičnih vrsta, kojima također u Hrvatskoj prijete izumiranje. Još su 34 vrste na popisu ugroženih vrsta na nacionalnoj razini."

FAUNA OTOČANA

VRETENCA

plosni vilin konjic, veliki strijelac, vatreni jurišnik, veliki vilenjak, južni strijelac, veliki car vodendjevojčice: primorska vodendjevojčica, modra vodendjevojčica, velika mora

LEPTIRI

kleopatrin žučak, ljepokrili admiral, vepaunče, zelenokrili plavac, kozlinčev plavac, hrastov plavac, grahorkin plavac, istočni plavac, žednjakov plavac, kupusov bijelac, obični lastin rep, prugasto jedarce, uskršnji leptir, vještica, Rottembergov debeloglavac, borov prelac, crna medonjica, oleanderov ljiljak.

VODOZEMCI

zelena žaba, šumska smeđa žaba, gatalinka, zelena krastača, smeđa krastača, žuti mukač.

GMAZOVI

kornjače kopnena kornjača obična čančara, barska kornjača, crvenouha kornjača, žutouha kornjača, glavata želva.

gušteri blavor, sljepić, mrki gušter, zapadno mediteranski zelembać, primorska gušterica, krška gušterica i macaklini zidni i kućni macaklin.

zmije bjelouška, četveroprugi kravosas, šara poljarica, crna poljarica, zmajur, smukulja, ribarica, crvenkrpica, crnokrpica, eskulapova zmija/bjelica.

PTICE

crvendać, kos, šojka, obični vrabac, lastavica, piljak, rusi svračak, zeba, sjeverna zeba, kratka ševa, velika sjenica, dugorepa sjenica, jelova sjenica, plavetna sjenica, slavuj, zelendur, žutarica, češljugar, bjelobrka grmuša, siva grmuša, crnokapa grmuša, grmuša pjenica, grmuša čevrljinka, velika strnadica, crnogrla strnadica, obični zviždak, brezov zviždak,

bijela pastirica, žuta pastirica, gorska pastirica, muharica, crnoglava muharica, modrokos, sivi popić, vatroglavi kraljić, zlatoglavi kraljić, crnoglavi batić, palčić, prugasta trepteljka, drozd cikelj, juričica, veliki trstenjak, pupavac, veliki djetlić, žuta pčelarica, primorska trepteljka, čvorak, smeđoglavi batić, kukavica šumska crvenrepka, mrka crvenrepka, leganj, primorska bjeloguza, sivkasta bjeloguza

siva vrana, čavka, gavran

gugutka, gradski golub, divlji golub, grlica

ćuk, sivi ćuk, šumska sova, ušara

bjeloglavi sup

galeb klaukavac, riječni galeb, morski vranac, kormoran, vodomar, prutka migavica, crnokrila prutka, mala prutka, žalar cirikavac, čiopa, crvenokljuna čigra, crnogrlji plijenor, crnogrlji gnjurac, riđogrlji gnjurac

mala bijela čaplja, siva čaplja, vlastelica, bijela roda

mlakuša, obični fazan, divlja patka, glavata patka

škanjac, obični kobac, mali sokol, sivi sokol, vjetruša, orao zmijar, suri orao.

SISAVCI

šumski miš, rovke, kuna bjelica, sivi puh, krtica, jež, magarac, ovca, koza, jelen, srna, muflon, divlja svinja, kunić, zec.

morski sisavci dobri dupini.

ŠIŠMIŠI

primorski šišmiš, dugokrili pršnjak, oštrouhi/veliki šišmiš, riđi šišmiš, brkati šišmiš, rani večernjak, bjelorubi šišmiš, patuljasti šišmiš, južni potkovnjak, veliki potkovnjak, mali potkovnjak.

O NAMA

DRUŠTVO ZA ZAŠTITU ŽIVOTINJA LOŠINJ

Društvo za zaštitu životinja Mali Lošinj - Cres je neprofitna, nevladina udruga, osnovana 1991. godine s ciljem promicanja zaštite i prava životinja te etičkog, ekološkog i zdravstveno prihvatljivog načina života. Društvo se zalaže za sljedeće:

- Promocija i zaštita prava životinja
- Promocija Međunarodne Konvencije o pravima životinja
- Promocija Zakona o zaštiti životinja
- Edukacija građana, posebice djece, o vlastitoj odgovornosti i pravu na život u nenarušenom okolišu
- Suradnja sa nacionalnim i međunarodnim organizacijama istih ciljeva
- Briga o mačkama lualicama te skrb o istima kad su bolesne i ozlijeđene
- Sudjelovanje u akcijama i kontrole razmnožavanja mačaka i pasa.

Društvo za zaštitu životinja Mali Lošinj
Mali Lošinj Animal Welfare Society

KRISTINA VOLARIĆ Biografija

Rođena je 29. 06. 1989. godine u Vinkovcima. Živi i radi na Lošinj. Ljubav prema bioraznolikosti razvila je od malih nogu – prvo preko samo-živućih mačaka koje je hranila u obiteljskoj kući na Lošinj. S vremenom je postala vegetarijanka, pa veganka.

“Životinje štitimo na najbolji način kad štitimo njihovo stanište”, je njen moto. Studirala Znanost o okolišu na Prirodoslovno - matematičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Ova strastvena zaljubljenica u prirodu i okoliš se zalaže i za nenasilni aktivizam, Radila je u Institutu “Plavi svijet”, na Lošinj.